

STANISLAVE JÍLOVSKÉJ

Bratislava dňa 18. septembra 1947

Milá Stášo!

Predovšetkým prosím, aby si ma ospravedlnila, ak si sa cítila dotknutá mojimi rozhorčenými poznámkami o spôsobe, akým sa vybavovala účasť slovenských spisovateľov v československej delegácii do ZSSR. Prosím, aby táto vec u Teba nepadala na váhu. Ide o niečo iné, zásadné, a to nie iba pri tejto jednej veci, pri ktorej vznikla malá aféra, ale pri všetkých obdobných podujatiach. Vy — mám na mysli Ministerstvo informácií — ste akiste nemohli pokračovať inakšie než podľa požiadaviek veľvyslanectva ZSSR, tým skôr, že veľvyslanectvo, resp. sovietske orgány sú hostiteľmi čs. delegácie. Ide o to, aby tak v tomto prípade ako aj vo všetkých prípadoch sa pamätalo na to, že ste Ministerstvom informácií v Československej republike, najmä v styku s cudzinou a že keď aj niektoré zahraničné inštitúcie vidia Československo v Prahe, vplývajte na nich v tom zmysle, aby Československo bolo reprezentované pospolu so Slovenskom, a to v dôstojnom a primeranom zastúpení.

Ako to vyzerá, že v Moskve sú šéfredaktori 4 vedúcich denníkov z Prahy, ale ani jeden z Bratislavy? Je pravda, že mne bolo oznámené, aby som navrhol jedného novinára (publicistu) zo Slovenska popri jednom spisovateľovi, no nerozumel som tejto žiadosti tak, ako sa ona konkrétne prejavila v relácii českej, a preto som navrhol z titulu novinára (publicistu) Miša Chorvátha. Nemusím Ti vypisovať, aký ohlas má takáto nerovnomerná kombinácia na Slovensku. Pre budúcnosť teda Ťa naliehavo prosím — a prosím, aby si o tom vyrozumela aj svojich predstaviteľov i ministra — aby pri akejkoľvek delegácii myslelo sa na primerané slovenské zastúpenie a korešpondujúcu účasť slovenských ľudí so zastúpením českým.

Nech sa táto vec stane princípom a nemusí sa pri

každej príležitosti vymáhať účasť slovenských ľudí v československých podujatiach.

Som presvedčený, že sovietske veľvyslanectvo na jedno jediné slovo zodpovedných československých reprezentantov by prispôsobilo svoje pozvánky takýmto hľadiskám, veď jemu iste veľmi záleží na tom, aby malo dobré zastúpenie československé.

O toto išlo tiež v prípade slovenskej účasti v čs. delegácii do ZSSR (okrem toho tiež išlo, pravda, o to, že nebolo dosť dobre možné Smreka nechať doma, keď už raz pozvaný bol) a o toto nech ide pri všetkých podobných budúcich príležitostiach.

Prosím, aby si prijala uistenie o mojej priateľskej úcte a srdečne Ťa zdraví Tvoj L. Novomeský

Prvý, zrejme poriadne ostrý a rozhorčený list Novomeského pracovníčky MI S. Jílovskej sa nezachoval. O čo išlo, možno rekonštruovať z listu Jílovskej Novomeskému 4. IX., ktorá obsírne vysvetľuje okolnosti zájazdu, aby si povereník školstva urobil jasnú predstavu o úlohe MI a aby „uznal, že nezasloužím ani já, ani celý náš úrad výčitky, kterými jsi mne zahrnul“. Sovietsky básnik N. Tichonov pri návšteve Prahy v máji 1946 požiadal A. Hoffmeistra, aby navrhol pozvanie českých a slov. spisovateľov. Zväz sovietsk. spis. žiadal návrh na troch českých a jedného slovenského. UVR menovala D. Chrobáka. V júli 1947 predložili Hoffmeisterovi na sov. veľvyslanectve zoznam — zo Slovenska bol na ňom Jilemnický. Hoffmeister zatelefonoval Novomeskému, aby navrhol ďalších spisovateľov a žurnalistov. K Jilemnickému pribudli: Z. Jesenská, D. Chrobák, J. Smrek, za novinárov M. Chorváth a D. Tatarka. A Novomeský telefonicky žiadal Kopeckého zvýšiť slovenskú účasť. Minister síce na zostavenie delegácie nemal vplyv, ale sľúbil, že poprosí na veľvyslanectve. Sov. veľvyslanectvo o niekoľko dní oznámilo, že zo slov. kandidátov prichádza do úvahy Smrek a Chorváth. Až do 4. IX. sa nič nezmenilo a Kopecký na otázku o počte Slovákov dostal odpoveď, že z Moskvy sa neozvali. 4. IX. tlačový atašé Novikov oznámil, že zájazd sa začína 6. IX. o 7. hod. ráno a víza prišli pre Chorvátha, Jesenskú a Tatarku. MI márne upozorňovalo, že Tatarka je v Bulharsku a Jesenská v Martine a teda sobotné lietadlo nestihnú. VI. odbor MI od začiatku navrhoval J. Smreka. „Tento návrh byl kategoricky odmítnut bez udání důvodů.“ Ministerstvo je teda nevinné.